

УДК 378.037

Галина Кондрацька

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Аналіз сучасної філософської, психологічної та педагогічної літератури показує, що активний науковий пошук ведеться у сфері комунікації.

Методичну і теоретичну основу проблеми формування професійно-мовленнєвої культури вчителів фізичної культури становлять дослідження культури майбутнього фахівця (Н. Бабич, С. Александрова, О. Гаврилюк, В. Полторацька та ін.), основ теорії наукового пізнання культури і самопізнання та творчої самореалізації особистості (Б. Ананьєв, В. Андрущенко, І. Бех, В. Вернадський, Б. Гершунський, І. Зязюн та ін.), питань активної підготовки студентів до педагогічного спілкування (Р. Генсерук, Л. Головата, Г. Мешко, В. Кан-Калик, Г. Омеляненко та ін.), проблеми вдосконалення комунікативних умінь студентів у процесі вищівського навчання (Н. Бутенко, Л. Годлевська, Н. Котух та ін.). Піднімалося питання про роль мовного компонента у структурі діяльності вчителя (Л. Бірюк, Р. Малашевська та ін.). Психолого-педагогічну теорію мовленнєво-професійної культури та механізми її формування досліджували В. Антоненко-Давидович, Б. Буяльський, Г. Винокур, Н. Жигилій, В. Кан-Калик, А. Коваль, Г. Лондерт, Л. Савенкова, Г. Сагач та інші; засади підготовки майбутніх учителів до професійно-педагогічної комунікації – Н. Волкова, Ю. Костенко, Т. Колодько, О. Селіванова; підходи до комунікативної підготовки фахівців для сфери фізичної культури і спорту виділяють Ю. Васьков, Н. Самсутіна, Л. Серман, А. Синиця.

Професійна підготовка фахівців, а особливо педагогів, є актуальною проблемою сьогодення, тому її розкривають у своїх працях відомі дослідники-науковці (В. Гриньова, Н. Ничкало, С. Сисоєва, С. Стрижак, О. Тюптя). Проблеми підготовки фахівців із фізичного виховання та спорту досліджують В. Білогур, Л. Безкоровайна, Е. Вільчковський, Л. Головата, Н. Самсутіна, А. Синиця, Л. Сущенко, С. Саяпіна, І. Омеляненко, Т. Осадча.

Комунікація є педагогічною проблемою, тому, досліджуючи поставлену, необхідно здійснити системний аналіз базових понять щодо формування професійно-мовленнєвої культури спілкування у майбутніх учителів фізичної культури.

Поняття “професійно-педагогічна майстерність” визначають І. Зязюн, І. Цар, І. Бужина, І. Шоробура, питання комунікативної підготовки фахівців розглядають Н. Бутенко, В. Савченко, О. Селіванова, В. Полторацька, М. Коць, В. Введенский, Н. Волкова, О. Гаврилюк, Н. Гавриш.

Для подальшого розуміння важливості поставленої проблеми необхідним є визначення понять “комунікативна теорія” (А. Єрмоленко, О. Селіванова, Ю. Костенко). Поняття “комунікація” як педагогічну проблему розглядають М. Прищак, Н. Волкова, Н. Бутенко, О. Коваленко, Г. Селевко, С. Смотрицька, Г. Токарева, В. Филипчук, О. Черних, Г. Яценко. Поняття “педагогічне спілкування” трактують В. Кан-Калик, Л. Савенкова, М. Тоба, Н. Бутенко, В. Приходько, Н. Федоренко; поняття “комунікативна культура” розглядають О. Гаврилюк, В. Полторацька, М. Філоненко; поняття “культура спілкування” обґрунтовують А. Синиця, І. Омеляненко, О. Тюптя, В. Гриньова; поняття “інформаційна культура”, “інформаційна і комунікаційна технології” досліджують А. Коломієць, Г. Омеляненко, С. Литвинова; поняття “професійно-мовленнєва культура” розглядають Е. Зоріна, В. Пасинок, Е. Полатай, Л. Лисак, Л. Савенкова; поняття “професійне спілкування” розкривають Н. Соболев, Т. Колодько; поняття “комунікативна діяльність” обґрунтовує О. Цимбалюк; поняття “професійно-комунікативне вміння” досліджують О. Пюра, Л. Прокопенко, Л. Серман, Н. Самсутіна, Г. Генсерук, К. Малашевська, Л. Лисак, Л. Головата, Н. Котух, М. Коць; поняття “комунікативна компетентність” розглядають Ю. Васьков, К. Малашевська, О. Лисецькая, Л. Бірюк, А. Конох, В. Введенський, М. Тимофієва; поняття “мовна компетентність” трактують В. Зарицька, А. Кордонська, І. Гаценко; психологічні засади педагогічної комунікації досліджують І. Бех, О. Балл, Г. Дьяконов, В. Мусатов, С. Макаренко; комунікативні засади дитиноцентрованої педагогіки розглядають С. Білецька, В. Кремень; комунікативні засади особистісно орієнтованого навчання та виховання розглядають І. Бех, О. Пехота, А. Фасоля.

Сучасні зміни у змісті та характері педагогічної освіти на основі нових економічних і політичних факторів, що визначають суспільний розвиток нашої держави, потребують педагогічного осмислення здобутків наявних в історичній спадщині вітчизняної педагогіки і відповідно науково-методичного обґрунтування форм, методів і засобів професійної комунікативної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Педагогічною наукою ведеться пошук нових підходів до інтенсифікації професійної комунікативної спроможності вчителя, особливо вчителя фізичної культури як одного з провідних ланок в організації здорового способу життя учнів, спортивно-масовій діяль-

ності різних груп населення і створенні якісно нових стосунків між суб'єктами навчання і тренування.

Професійне педагогічне спілкування на рівні майстерності зобов'язує вчителя фізичної культури забезпечити трансляцію учням знань про фізичну культуру як складову загальної культури, сприяє засвоєнню знань про значення фізичних вправ для здорового способу життя, формуванню ціннісних орієнтацій під час навчально-тренувальних занять, забезпеченню формування власної життєвої позиції.

Одним зі шляхів оновлення змісту фізкультурної освіти є творче використання здобутків науковців-дослідників і сучасних підходів до формування професійно-мовленнєвої культури спілкування майбутніх учителів фізичної культури.

Проаналізувавши думки та погляди вищезгаданих науковців, можна констатувати, що проблема формування професійно-мовленнєвої культури майбутніх учителів фізичної культури є складовою педагогічного процесу, проте недостатньо дослідженою в Україні, що спонукає нас до перегляду умов підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах з урахуванням практики відомих педагогів.

Мета дослідження – проаналізувати і систематизувати теоретичні та методологічні передумови для формування професійно-мовленнєвої культури майбутніх учителів фізичної культури.

Використано такі теоретичні методи: науково-історичний, проблемний і логічний аналіз філософської, історико-педагогічної та психолого-педагогічної літератури, історико-педагогічний аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Об'єктом дослідження є формування професійно-мовленнєвої культури майбутніх учителів фізичної культури. Предмет дослідження – процес формування професійно-мовленнєвої культури майбутніх учителів фізичної культури у ВНЗ.

Практична значущість спілкування зросла, оскільки у процесі комунікації відбувається координація дій однієї людини з іншими індивідами, координація комунікативних можливостей і зусиль учасників навчально-виховного процесу тощо. Тому комунікація у структурі професійної діяльності вчителів загальноосвітньої школи посідає чільне місце і викликає до себе підвищений інтерес із боку дослідників.

Дослідження сучасних науковців об'єктивно характеризують досягнення вітчизняної педагогічної думки у другій половині ХХ ст. щодо розвитку професіоналізму вчителя загальноосвітньої школи, проте чітко не виокремлено проблему професійно-мовленнєвої культури вчи-

телів фізичної культури, яка є мало вивченою і не була предметом спеціального дослідження вчених.

Педагогіка як наука виокремлює із загального синтезу знання й інтегрує їх із соціально-філософськими, фізіолого-психологічними й іншими галузями людинознавчого знання, виокремлюється як особливий компонент синтезу, оскільки, орієнтуючись на нього, має предметом вивчення не лише людину як органічну систему чи окремі її складові, а процес її формування, розвитку і виховання як істоти зовнішньої (соціальної), так і внутрішньої (духовної).

Педагогічна галузь пізнання, як і будь-яка інша, реалізується поетапно. Осмислення суб'єктивно-об'єктивної дійсності на педагогічному рівні сприйняття і відтворення започатковує методологічний рівень, що є першоосновою, підґрунтям наукового дослідження.

Методологія зумовлює теоретичний, технологічний та організаційно-методичний рівні пізнання: *теоретичний* – синтез знань про предмет дослідження, що уможлиблює виокремлення концепцій, парадигм, систем, порівняння та різних поглядів на проблеми, що досліджуються, їх систематизація згідно аналогічності чи ієрархії розвитку ідей, вирізнення прогресивних ідей, підходів, засобів їх реалізації та на їх основі моделювання умов; *технологічний* – забезпечує процес моделювання проблеми як на теоретичному, так і на організаційно-методичному рівні; *організаційно-методичний* – синтез цілей і заходів, їх реалізація у контексті програми наукового дослідження.

Зосередимо увагу на особливостях методології формування комунікативно-мовленнєвої культури учителів фізичної культури. У контексті нашого дослідження виокремлено філософське, соціально-педагогічне підґрунтя комунікативної діяльності вчителя.

Дослідники виокремлюють такі етапи розвитку комунікації [1; 8; 9; 10]: *перший етап* цього розкриття відбувається в системі “Я – Ти”, у якій комунікація здебільшого необхідна для особистісного формування; *другий етап* відбувається в системі “Я – Інший”, у якому комунікація виходить, на особистісно-соціальний рівень, залишаючи при цьому в центрі особистість – “Я”, для якої ведеться і відбувається комунікативна взаємодія; *третій етап* (кінець ХХ ст.) – етап методологічного повороту від класичної парадигми філософії свідомості до парадигми філософії комунікації, від монологічності європейського типу спілкування до діалогічного спілкування. Цей етап репрезентований в ідеях новітньої філософії – комунікативної філософії (комунікативної етики) [1].

Важливим для нашого дослідження є період 50–70 рр. ХХ ст., який характеризується стабільним розвитком педагогічної науки і практики

на нормативній основі радянського суспільства, відповідно прослідковується однотипність методологічних підходів, що ґрунтувалися на марксистсько-ленінській ідеологічній платформі [1]. Проте вирізнялися переважно два методологічні підходи: матеріалістичний і діалектичний. Логіка осмислення такого методологічного підходу як матеріалістичного була типовою для всіх, оскільки провідна його ідея впливала з єдиного джерела – нормативних документів Комуністичної партії, тому фізичне виховання мало системно-комплексний підхід. Саме цим і зумовлюється зовнішня комунікація як соціального, так і педагогічного характеру (масовістю, зорієнтованістю на ентузіазм, не зважаючи на індивідуальні (внутрішні) потреби й можливості, героїчні вчинки тощо).

Ідеалістичний філософський напрям взагалі не брався до уваги, оскільки вважався релігійно спрямованим. Діалектика як один із провідних підходів методологічного характеру особливо виокремлюється у контексті розвитку педагогіки другої половини ХХ ст. а думку науковців, цей підхід на рівні комунікативної діяльності формує моделі майбутніх педагогічних систем, прогнозує навчальні цілі та засоби їх реалізації, використовує герменевтичні підходи до розуміння наукової літератури, займається самоосвітньою діяльністю [11; 12].

Неможливо не враховувати період 80-х рр. ХХ ст., коли суспільство стало бурхливо обговорювати проблеми фізичного виховання не лише у загальноосвітній школі, але й загалом.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що необхідність професійного педагогічного спілкування визначається тим, що в його процесі суб'єктивний світ однієї людини розкривається для іншої [1].

Дослідження науковців періоду кінця 80–90 х рр. ХХ ст. показують, що вітчизняна педагогічна думка, як і в інших самостійних державах, перебувала на стадії переосмислення і методологічної платформи глибшого пізнання людини. Комунікативна теорія прагне дати відповіді на головні питання сучасного суспільства. У першу чергу, це проблеми власне філософсько-теоретичного обґрунтування моральних норм комунікації [2; 7].

Трансформація філософії зумовила також процес зміни педагогічних парадигм. Уже сам процес реабілітації етики веде до усвідомлення необхідності посилення в педагогіці акценту на ціннісних аспектах навчально-виховного процесу, повернення до питання розвитку духовності особистості. Необхідність подолання монологічної парадигми комунікації, усвідомлення цінності “Іншого” актуалізувалось у гуманістичній педагогіці, дитиноцентрованої (педоцентрованої) педагогіці, педагогіці співробітництва, педагогіці толерантності, педагогічних концепціях особистісно-орієнтованого навчання та ви-

ховання, суб'єкт-суб'єктного підходу до навчально-виховного процесу, важливими факторами яких є діалогічність комунікації [7; 12].

Комунікативна проблематика, комунікативні знання і способи їх реалізації в навчальному процесі є предметом вивчення різних суспільних дисциплін: психології, соціології, культурології, філософії та ін. З одного боку, ми бачимо відсутність цілісної філософської теорії комунікації, яка б могла стати методологічною основою розробки комунікативних теорій у психології, соціології, культурології, педагогіці, а з іншого боку, суспільні науки не спираються на цілісну теорію педагогічної комунікації. Окремі науки висвітлюють окремі аспекти, сторони педагогічної комунікації. Сутність і зміст комунікації в педагогіці визначаються педагогами, виходячи, здебільшого, з емпіричного досвіду, власних установок, уподобань, а комунікативні методики, прийоми є скоріше, справою педагогічного мистецтва, а не справою науки [5, с. 175].

Комунікація в педагогіці зводиться, здебільшого, до технологічного, інформаційного, мовленнєвого аспекту означення комунікації як суто технологічного засобу передачі інформації. З іншого боку, вона сприймається як щось таке, що не може бути визначальним у педагогічному процесі, як матерія, яка є нейтральною відносно сутності, змісту, цінностей педагогіки.

На основі викладеного вище нами виділено передумови вирішення подальшого завдання формування комунікативно-мовленнєвої культури майбутніх учителів фізичної культури, зокрема соціально-філософські передумови, які є основою у формуванні комунікативності у процесі підготовки вчителя фізичної культури: онтологічні, телеологічні, аксіологічні.

У психологічній і педагогічній площині “комунікативний” означає духовне приєднання, взаємодію, психологічне контактування, взаємопроникнення як включення один одного у контекст власних думок, намірів, ідей, мотивів, вчинків, моральних дій тощо [6, с. 12].

Важливим концептуальним положенням дослідження є визначення комунікації як системного явища. Це, в першу чергу, впливає з її кінцевої (педагогічної) мети – актуалізації цілісної особистості на основі розвитку і синтезу її духовності, соціальної та професійної компетентності.

Системність фізичного виховання визначається також функціями педагогічної комунікації. Існують різні підходи до визначення функцій комунікації. Важливим для формування комунікативних умінь учителя фізичної культури є підхід, який визначає функції комунікації за критерієм “педагогічної мети”. На основі цього можемо визначити такі функції комунікації: інформаційно-технологічну – передавання інформації з метою передавання (отримання) знань; імперативно-монологічну – авторитарна, директивна,

монологічна комунікативна дія з метою здійснення впливу (формування певного світогляду, системи цінностей; зміни стану, примушення до певних дій тощо); екзистенційно-діалогічну (комунікація “життєвого світу”) – екзистенційна діалогічна взаємодія суб’єктів комунікації з метою самовизначення, розвитку та самоактуалізації особистості (характеристиками якої є соціальна та професійна компетентності); онтологічно-діалогічну (онтологічно-духовна, смислова, глибинна) – діалогічна взаємодія суб’єктів комунікації з метою відкриття смислу та духовного розвитку особистості.

У фізкультурно-спортивній діяльності спілкування як вид і засіб комунікації є домінуючим: по-перше, спілкування є основою розуміння методів і засобів фізичного виховання; по-друге, комунікація забезпечує суспільство інформацією про значення засобів фізичної культури для життєдіяльності людини в цілому. У професійно-педагогічній діяльності вчителя фізичної культури комунікація займає особливе місце, оскільки це необхідна передумова успішної й активної роботи з педагогічною інформацією, спрямованою на навчання, виховання і фізичний розвиток учнів. Рівень розвитку комунікативності учнів безпосередньо залежить від рівня готовності вчителя її розвивати.

Комунікативність може проявлятися через: гіперкомунікативність – намагання вчителя стати центром спілкування, неадекватне усвідомлення власної позиції вчителя, ігнорування кутів зору учнів; гіпокомунікативність – нездатність нормально контактувати, організовувати зворотний зв’язок з учнями. Якщо гіперкомунікативність робить співрозмовника надокучливим, то за гіпокомунікативності розмова, як правило, згасає, партнери у процесі спілкування відчують внутрішній дискомфорт і незадоволення його результатами. Обидві форми прояву комунікативності присутні в діяльності вчителя, проте не відповідають вимогам спілкування вчителя.

За результатами дослідження можна виділити і психолого-педагогічні передумови вирішення проблеми комунікативної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури: інформаційно-технологічні, імперативно-монологічні, екзистенційно-діалогічні, онтологічно-діалогічні.

Пропонується враховувати типи (суб’єкт-суб’єктне, суб’єкт-об’єктне) спілкування для ефективної діяльності вчителя фізичної культури, а саме функціонально-рольовий або особистісно орієнтований. Функціонально-рольове спілкування є суто діловим, стандартизованим, обмежене вимогами рольових позицій. Особисті мотиви, стосунки педагога й учня при цьому не виявляються і не враховуються, головна мета його полягає в забезпеченні виконання певних дій.

Особистісно орієнтоване спілкування є складною психологічною взаємодією, яка передбачає врахування певних нормативних функцій із виявом особистого ставлення, почуттів. Спрямоване воно не так на виконання завдань, як на розвиток особистості учня і вимагає такого рівня активності вчителя, за якого він не підкоряється обставинам, що складаються в навчально-виховному процесі, а сама створює їх, виробляє свою стратегію щодо свідомого і планомірного вдосконалення себе.

Слід враховувати особистісно орієнтований тип спілкування у процесі діяльності вчителя фізичної культури, що допоможе продемонструвати відкритість, доступність, створить для дітей можливість висловлювання думок і почуттів. Вчитель має бути справедливим, довіряти дітям, визнавати їх неповторність, цікавитися їх життям, проблемами, бути готовим завжди допомогти.

Як свідчать результати дослідження, комунікативно-мовленнєва культура учителя фізичної культури формується під впливом багатьох чинників, серед яких переважають професійно-особистісні (обраний вид спорту формує професійно важливі знання і вміння, значущі для ефективної педагогічної діяльності, розуміння фізичних навантажень для формування здоров'я учня).

Для визначення своєї позиції вчителю фізичної культури необхідні педагогічні якості, такі як активність (участь у громадській, педагогічній, комунікативній діяльності), дисциплінованість (здатність керувати своєю поведінкою і діяльністю відповідно до суспільних вимог), організованість (активна навчальна і комунікативна діяльність, цілеспрямований, планомірний педагогічний вплив на учнів) тощо. Професійні якості вчителя характеризують внутрішню структуру його комунікативності. Серед них виокремлюють пізнавальні (дають змогу вчителю сприймати, розуміти і вивчати потреби учня, реалізовувати їх інтерес до пізнання, прагнення розвивати пізнавальний інтерес), експресивні (надають виразності вчителю, завдяки чому він стає зрозумілим іншим людям, допомагає утримувати увагу до себе, забезпечувати емоційну виразність), управлінські (забезпечують вплив на інших людей, самоконтроль та контроль фізичної підготовки тощо). Сформованість зазначених якостей забезпечить ефективність реалізації комунікативно-мовленнєвої культури у професійній діяльності вчителя фізичної культури.

Професійне педагогічне спілкування – комунікативна взаємодія педагога з учнями, батьками, колегами, спрямована на встановлення сприятливого психологічного клімату, психологічну оптимізацію діяльності та стосунків. Непрофесійне спілкування, навпаки, породжує страх, невпевненість, спричинює зниження працездатності, порушен-

ня динаміки мовлення і внаслідок цього – появу стереотипних висловлювань у школярів, оскільки у них зменшується бажання думати і діяти самостійно. Врешті, виникає стійке негативне ставлення і до вчителя, і до навчання. Почуття пригніченості предметом у школі – насправді ж учителем – у деяких учнів триває впродовж багатьох років. Замість радості пізнання і спілкування з'являється відчуженість.

Проведене дослідження дало можливість виділити оздоровчо-педагогічні передумови для подальшого вирішення проблеми формування комунікативно-мовленнєвої культури вчителя фізичної культури (пізнавальні, експресивні, управлінські).

Таким чином, нами доведено важливість проблеми підготовки майбутнього учителя фізичної культури до професійного спілкування і виокремлено передумови її розв'язання: соціально-філософські (онтологічні, телеологічні, аксіологічні), психолого-педагогічні (інформаційно-технологічні, імперативно-монологічні, екзистенційно-діалогічні, онтологічно-діалогічні), оздоровчо-педагогічні (пізнавальні, експресивні, управлінські).

Отже, виникає необхідність формування нового змісту підготовки вчителя фізичної культури, тому пропонуємо ввести спецкурс “Професійно-мовленнєва культура” для майбутніх учителів фізичної культури.

Посилання:

1. Балакіна Л. Л. Теория коммуникации как основа педагогического взаимодействия / Л. Л. Балакіна // Философия образования. — 2007. — № 1. — С. 75—178.
2. Дискурс поняття “комунікація” в контексті формування сучасної парадигми освіти / М. Д. Прищак // Вісник Вінницького політехнічного інституту. — 2010. — № 1. — С. 25—29.
3. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія: підручник // А. М. Єрмоленко. — К. : Лібра, 1999. — 488 с.
4. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении. — М. : Просвещение, 1987. — 177 с.
5. Культура спілкування : навч.-методичний посібник. — К., 1997. — 328 с.
6. Макаренко А. С. Методика виховної роботи. — К., 1990. — 120 с.
7. Малахов В. А. Етика спілкування: навч. посібник / В. А. Малахов. — К. : Либідь, 2006. — 400 с.
8. Малашевська К. О. Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців: теоретичний аналіз / К. О. Малашевська // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. Педагогічні науки. — 2010. — № 13. — С. 99—101.
9. Прищак М. Д. Комунікація, спілкування, комунікативність : категоріальний аналіз / М. Д. Прищак // Вісник Вінницького політехнічного інституту. — 2010. — № 2. — С. 5—8.
10. Савенкова Л. Комунікативність учителя // Педагогіка толерантності. — 1999. — № 1. — С. 94—100.
11. Сипченко І. Художнє спілкування і формування особистості вчителя / І. Сипченко // Рідна школа. — 1997. — № 7-8. — С. 26—27.
12. Ситниченко Л. А. Першоджерела комунікативної філософії / Л. А. Ситниченко. — К. : Либідь, 1996. — 176 с.

References (transliterated and translated):

1. *Balakina L.* Teoriya komunikatsii kak osnova pedagogicheskogo vzaimodeystviya (Theory of communication as a basis pedagogical interaction) // *Philosophy of Education*. 2007, № 1. P. 75—178.
2. Dyskurs poniattia “komunikatsiya” v konteksti formuvannya suchasnoyi paradyhmy osvity (The discourse of the notion of “communication” in the context of the modern paradigm) // *Bulletin Vinnytsia Polytechnic Institute*. 2010, № 1. P. 25—29.
3. *Yermolenko A.* Komunikatyvna praktychna filozofiya: pidruchnyk (Communicative practical philosophy : textbook). Kyiv : Libra, 1999. 488 p.
4. *Kan-Kalyk V.* Uchytylyu o pedagogycheskom obshchenii (To teacher about pedagogical communication). Moscow, 1987. — 177 p.
5. *Kultura spilkuвання : navch.-metodychnyi posibnyk* (Culture of communication : textbook). Kyiv, 1997. 328 p.
6. *Makarenko A.* Metodyka vykhovnoyi roboty (Methods of educational work). Kyiv, 1990. 120 p.
7. *Malakhov V.* Etyka spilkuвання : navch. posibnyk (Ethics of communication : textbook). Kyiv, 2006. 400 p.
8. *Malashevskaya K.* Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv: teoretychnyi analiz (Formation of communicative competence of future professionals: theoretical analysis) // *Scientific bulletin of Lessia Ukrainka Volyn National University. Pedagogical sciences*. 2010, № 13. P. 99—101.
9. *Pryshchak M.* Komunikatsiya, spilkuвання, komunikatyvnist: katehorialnyi analiz (Communication, intercourse, communicativeness : categorical analysis) // *Bulletin of Vinnitsa Polytechnic Institute*. 2010, № 2. P. 5—8.
10. *Savenkova L.* Komunikatyvnist uchytelia (Teacher’s communicativeness) // *Pedagogy of tolerance*. 1999, № 1. P. 94—100.
11. *Sypchenko I.* Khudozhnie spilkuвання i formuvannya osobystosti vchytelia (Art communication and the formation of a teacher’s personality) // *Ridna shkola*, 1997, № 7-8. P. 26—27.
12. *Sytynychenko L.* Pershodzherela komunikatyvnoi filozofii (Primary sources of the philosophy of communication). Kyiv, 1996. 176 p.

Стаття надійшла до редакції 04.03.2013

Г. Кондрацкая

Теоретико-методические основы формирования профессионально-речевой культуры общения будущих учителей физической культуры

В статье раскрыты теоретические и методологические основы развития профессионально-речевой культуры общения в педагогике и образовании. Выделены предпосылки проблемы формирования профессионально-речевой культуры общения будущих учителей физической культуры. Проведенное исследование дало автору возможность выделить оздоровительно-педагогические предпосылки для дальнейшего решения проблемы формирования коммуникативно-речевой культуры учителя физической культуры (познавательные, экспрессивные, управленческие). Автором доказана важность проблемы подготовки будущего учителя физической культуры к профессиональному общению и выделены предпосылки ее решения: социально-философские (онтологические, телеологические, аксиологические), психолого-педагогические (информационно-технологические, императивно-монологические, экзистенциально-диалогические, онтологически диалогические), оздоровительно-педагогические (познавательные, экспрессивные, управленческие). Возникает необходимость формирования нового содержания подготовки учителя физической культуры, поэтому автор

статті пропонує ввести спецкурс “Професійно-речева культура” для майбутніх учителів фізическої культури.

Ключевые слова: професійно-речева культура, спілкування, професійне навчання, учитель фізическої культури.

H. Kondratska

Theoretical and Methodical Principles of Professional Communicative Culture Formation of Future Physical Culture Teachers

The article describes theoretical and methodical principles of professional communicative culture development in pedagogy and education in general. The author points out the precondition for the problem of professional communicative culture formation for future physical culture teachers. The study gave the author an opportunity to highlight the recreational and educational prerequisites for further solving the problem of physical training teacher’s communicative culture formation (cognitive, expressive, managerial). The author proves the importance of the problem of future physical culture teacher’s training to professional communication and allocates background for its solving: socio-philosophical (ontological, teleological, axiological), psycho-pedagogical (informational and technological, imperative-monological, existential-dialogical ontological-dialogical), recreation-pedagogical (cognitive, expressive, managerial). There arises the need of formation new contents of physical culture teacher’s training, so the author proposes to introduce the course “Professional communicative culture” for future teachers of physical culture.

Key words: professional communicative culture, communication, professional education, physical culture teacher.

Рецензент – кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник Л. Ю. Султанова